

Porovnanie európskeho poisťného trhu s poisťným trhom Slovenskej republiky

Anton KORAUŠ*

Úvod

Aktuálny prístupový proces Slovenskej republiky do Európskej únie sa odohráva v mnohých rovinách. Ťažko je možné označiť niektorú z oblastí za najdôležitejšiu. Finančný sektor, do ktorého patrí aj poisťovníctvo, sa nepochybne zaraďuje k tým významným. V tomto kontexte môže byť zaujímavé porovnanie európskeho poisťného trhu s poisťným trhom Slovenskej republiky. Pri komparácii európskeho a slovenského poisťného trhu budeme vychádzať z údajov Európskeho poisťovacieho výboru za rok 2001.

1. Európsky poisťovací výbor

Snaha o presadzovanie poisťovníctva v každej ekonomike musí viesť k vzájomnej koordinácii aktivít všetkých zainteresovaných subjektov. Poisťovatelia jednotlivých štátov spoločne chránia a presadzujú svoje záujmy prostredníctvom svojich združení, národných asociácií alebo únií na národnej úrovni. Záujmy poisťovní na nadnárodnej úrovni sa v celoeurópskom meradle realizujú v špeciálnej inštitúcii – v *Európskom poisťovacom výbore (CEA – Comité Européen des Assurances)*.

Výbor bol založený v roku 1953. Dnes združuje 30 členských štátov (medzi ktorými je aj Slovenská republika), z ktorých je 24 riadnych členov a 6 pridružených.¹ Členom je vždy príslušná národná asociácia poisťovní, ktorá združuje národné poisťovne zastupujúce väčšinu národného poisťného trhu. Za jednu krajinu môže byť členom len jedna národná asociácia. Znamená to, že jednotlivé poisťovne nemôžu byť členom CEA, a keď hovoríme, že členom je krajina, tak sa to môže chápať len obrazne.

* h. doc. Ing. Anton KORAUŠ, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta, Katedra poisťovníctva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5; e-mail: akoraus@europeum.cz

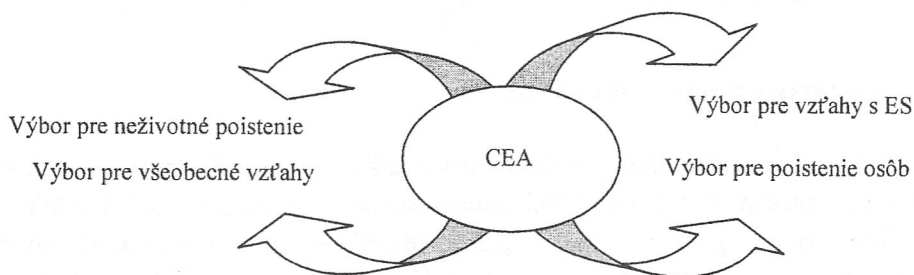
¹ K riadnym členom patrí 15 štátov Európskej únie: Belgicko (BE), Francúzsko (FR), Holandsko (NL), Luxembursko (LU), Nemecko (DE), Taliansko (IT), Dánsko (DK), Írsko (IE), Veľká Británia (GB), Grécko (GR), Španielsko (ES), Portugalsko (PT), Fínsko (FI), Rakúsko (AT), Švédsko (SE), ďalej Nórsko (NO), Island (IS), Švajčiarsko (SW), Cyprus (CY), Turecko (TR), Česká republika (CZ), Maďarsko (HU), Poľsko (PL) a Malta (MT). Medzi pridružené štáty patrí Chorvátsko (CH), Estónsko (EE), Litva (LV), Lotyšsko (LT), Slovinsko (SI) a Slovenská republika (SK).

Najvyšším orgánom Európskeho poisťovacieho výboru je *Generálne zhromaždenie CEA*, ktoré sa schádza raz do roka. Činnosť CEA medzi generálnymi zhromaždeniami riadi *prezídium*. Organizáciu a koordináciu činnosti výboru vykonáva *sekretariát* na čele s generálnym tajomníkom. Presadzovaním záujmov a práv európskych poisťovateľov v orgánoch EÚ sa zaoberá *Rada pre Európske spoločenstvo*.

Svoju úlohu v Európskom poisťovacom výbore zohrávajú jeho 4 výbory (pozri obr. 1). Vo výboroch sú zastúpení zástupcovia jednotlivých členských štátov. Ťažiskom ich práce je riešenie jednotlivých problémov poisťovateľov. Pripravujú odborné stanoviská k rôznym materiálom jednotlivých členských štátov, a to v pracovných komisiách v rámci jednotlivých výborov.

Obrázok 1

Výbory Európskeho poisťovacieho výboru

2. Činnosť Európskeho poisťovacieho výboru

Európsky poisťovací výbor rieši zásadné a koncepcné problémy poisťných trhov a tým sa vlastne riešia aj niektoré zásadné problémy jednotlivých poisťovateľov. Základnou úlohou výboru je najmä zastupovanie a podpora európskych poisťovateľov, pričom chráni a presadzuje ich záujmy a stanoviská v ekonomikách jednotlivých krajín. Zabezpečuje výmenu skúseností a informácií z medzinárodného trhu so zvýšeným zreteľom na potreby európskych poisťovateľov. Okrem iného posilňuje propagáciu poistenia a zaistenia tak v súkromných, ako aj v medzinárodných organizáciách, a takisto presadzuje záujmy a stanoviská európskych poisťovateľov v ekonomických a sociálnych otázkach.

Okrem iných úloh a činností CEA zohrávala veľmi významnú úlohu na prelome 80. a 90. rokov dvadsiateho storočia pri obhajovaní záujmov komerčných poisťovní pri utváraní legislatívneho rámca jednotného poisťovacieho trhu v rámci Európskej únie.

V súčasnosti sa aktivity CEA sústreďujú predovšetkým na rozširovanie informácií, ktoré pomáhajú poisťovateľom adekvátne reagovať na zmeny a podmienky vstupu na jednotný poisťovací trh v rámci EÚ. Túto úlohu vykonáva CEA aj vo vzťahu k štátom tzv. východného bloku.

3. Porovnanie členských štátov Európskeho poisťovacieho výboru

Pri komparácii budeme vychádzať z ukazovateľov, ktoré podľa nášho názoru najviac vypovedajú o úlohe poisťovníctva v tej-ktorej krajine a na základe ktorých sa dajú adekvátne porovnať jednotlivé poisťné trhy.

Porovnávanie sme prehľadne rozčlenili do piatich podkapitol, ktoré sme pre lepšiu názornosť doplnili tabuľkami a grafmi.

3.1. Poisťovníctvo v národnom hospodárstve jednotlivých členských štátov Európskeho poisťovacieho výboru

Dôležitosť úlohy poisťovníctva v národnom hospodárstve jednotlivkej ekonomiky sa posudzuje na základe podielu predpísaného poisťného v ekonomike k jej hrubému domácomu produktu (ďalej HDP). Podiel predpísaného poisťného na HDP je indikátor merajúci váhu poisťných obchodov na národnej ekonomike.

Od roku 1992 sa podiel poisťovníctva jednotlivých členských štátov CEA na ich HDP neustále zvyšuje a v súčasnosti je porovnateľný s inými odvetviami národných hospodárstiev. Spoločný podiel poisťného k HDP v roku 1992 bol 6,1 %, v roku 2000 vzrástol na 8,6 % a v roku 2001 stagnoval na úrovni 8,7 %. Podiel poisťného na HDP sa v nečlenských štátoch CEA zvyšoval rýchlejšie ako u členov. Z členských štátov EÚ sa vymyká Portugalsko, kde sa podiel poisťného na HDP rapídne zvyšoval, najmä v dôsledku rýchleho ekonomického rastu.

Prehľad o podieloch poisťovníctva v jednotlivých krajinách Európy na hrubom domácom produkte znázorňuje graf 1. Najväčší podiel 16,4 % dosiahla Veľká Británia.

Slovenská republika v roku 2001 dosiahla podiel predpísaného poisťného k HDP 3,33 %. Tento indikátor i napriek tomu, že je hlboko pod medzinárodným priemerom, od roku 1995 medziročne rástol v priemere o 0,21 % až na už spomínanú hodnotu v roku 2001. Pri vydávaní výročnej správy v roku 2002 ešte CEA takýmto údajom nedisponovala, preto Slovensko v jej porovnávaní nefiguruje.

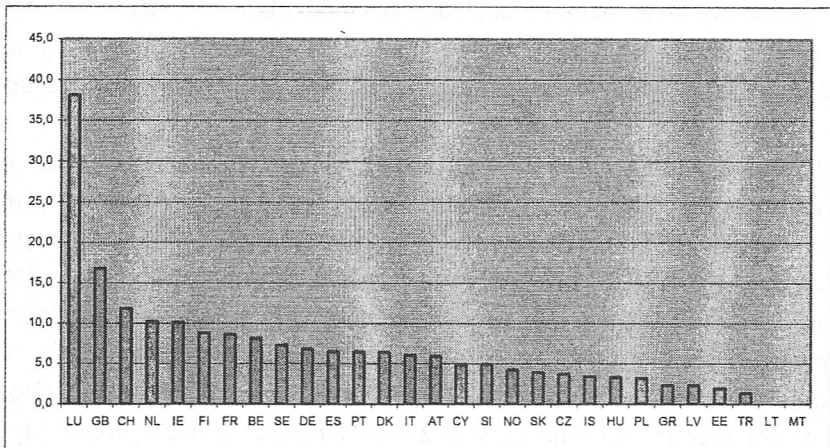
V rámci Európy prudko vzrástlo priemerné poisťné na obyvateľa. V roku 1992 predstavovalo 762 eur, v roku 2001 už 1 629 eur. V členských štátoch EÚ bol tento priemer 19-násobne vyšší než v nečlenských štátoch, konkrétne 2 104 eur oproti 108 eurám.

Tabuľka 1
Podiel predpísaného poistného na HDP

Krajina	1992	1995	1999	2000	2001
AT	5.0	5.4	5.6	5.7	5.9
BE	5.0	5.5	7.2	8.1	8.1
CH	8.7	9.6	11.8	11.7	11.8
CY	3.2	3.5	9.0	6.4	4.9
CZ	2.6	2.6	3.3	3.6	3.7
DE	5.5	6.4	6.6	6.6	6.8
DK	5.4	5.5	6.3	6.4	6.4
EE			1.7	1.9	1.9
ES	4.3	5.4	5.7	6.7	6.5
FI	6.6	6.7	8.6	9.0	8.8
FR	6.8	8.3	8.4	9.3	8.6
GB	12.3	11.3	13.5	16.4	16.8
GR	1.5	1.6	2.2	2.3	2.3
HU	2.0	2.2	2.6	3.2	3.3
IE	7.6	8.3	9.5	9.9	10.1
IS	3.3	3.2	2.9	3.3	3.4
IT	3.0	3.4	5.6	5.8	6.0
LT			1.0		
LU	8.5	1.5	33.2	36.3	38.1
LV			2.4	2.2	2.3
MT					
NL	8.3	8.7	9.6	9.9	10.2
NO	4.9	5.0	4.8	4.6	4.2
PL	1.8	1.8	3.0	3.2	3.2
PT	3.4	4.3	6.2	6.1	6.5
SE	5.1	5.0	6.7	7.3	7.3
SI	3.2	3.4	4.7	4.8	4.9
SK	1.9	2.2	2.9	3.1	3.9
TR	0.7	0.8	1.3	1.4	1.3
Spolu CEA	6.1	6.7	7.9	8.6	8.7
Z toho EÚ	6.2	6.8	8.2	9.0	9.1
Z toho Ostatné	1.5	1.8	2.6	2.6	2.8

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovnými spoločnosťami zostavil CEA.

Graf 1
Poistenosť v roku 2001

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovnými spoločnosťami zostavil CEA.

Výrazný podiel na tomto ukazovateli má hlavne životné poistenie, ktorého podiel na HDP oproti neživotnému poisteniu rástol rýchlejšie. Pôvodné 3 % v roku 1992 sa v roku 2001 takmer zdvojnásobili na 5,6 %. Vedúce postavenie patrí Luxembursku a Veľkej Británii.

Oproti tomu podiel neživotného poistenia sa pohyboval v rokoch 1992 – 2001 približne na tej istej úrovni, ktorá oscilovala okolo 3 % počas celého sledovaného obdobia. Sú predpoklady, že životné poistenie bude svoje postavenie čím ďalej tým viac upevňovať.

3.2. Európske poisťovacie spoločnosti

Poistný trh má v trhovej ekonomike významné postavenie so svojimi špecifickými úlohami a princípmi. Jeden z ukazovateľov jeho rozvoja predstavuje počet poisťovní.

Tabuľka 2

Počet poisťovní

Krajina	1992	1995	1999	2000	2001
AT	74	78	77	77	80
BE	276	255	219	207	202
CH	123	127	138	144	150
CY	42	44	41	38	34
CZ	19	35	42	41	43
DE	775	766	773	769	769
DK	235	265	263	260	260
EE		22	15	14	14
ES	430	379	370	354	350
FI	57	58	65	65	67
FR	614	571	525	527	527
GB	823	826	829	822	815
GR	161	141	114	110	102
HU	13	14	21	22	23
IE	96	139	163	163	163
IS	26	18	13	13	13
IT	268	261	250	252	256
LT	24	36	32	32	32
LU	72	81	94	93	93
LV		37	27	25	25
MT			24	23	23
NL	488	491	497	469	460
NO	97	94	83	82	96
PL	27	39	60	65	71
PT	80	87	88	88	88
SE	525	496	473	482	461
SI		13	14	14	14
SK		15	27	29	29
TR	50	54	63	63	62
Spolu CEA	5 395	5 442	5 400	5 343	5 322
Z toho EÚ	4 974	4 894	4 800	4 738	4 693
Z toho Ostatné	175	309	366	366	370

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

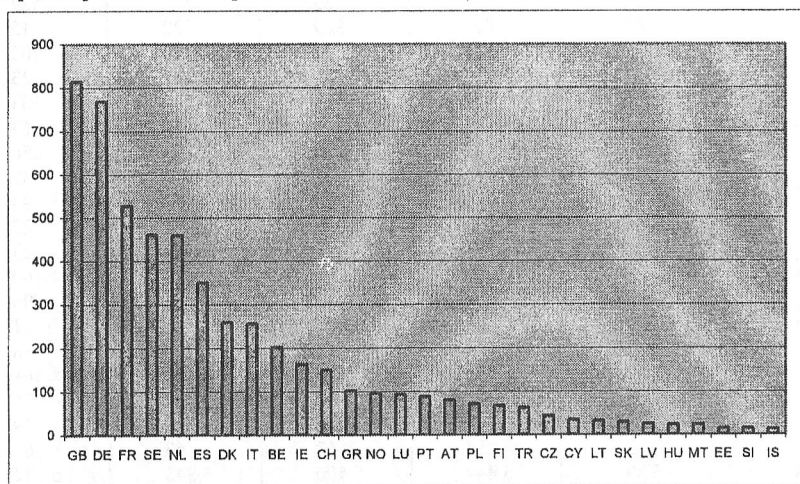
Počet poisťovacích spoločností v období 1992 – 2001 zostal na európskom poisťovnom trhu relatívne stály. Prehľad o spoločnostiach pôsobiacich na poisťovnom trhu poskytuje graf 2. Najviac poisťovacích spoločností bolo zoskupených vo Veľkej Británii.²

V členských štátoch EÚ sa v roku 2001 uskutočňovali najmä fúzie medzi poisťovacími spoločnosťami, čo však nemalo priamy vplyv na ich počet. Spoločnosti sa stali kapitálovo silnejšie, získali finančnú záruku, upevnili si postavenie na trhu, no aj naďalej si ponechali pôvodný názov a pokračovali vo svojej pôvodnej, príp. trochu modifikovanej činnosti.

Rozdiely v riadení a rozmanitá tradícia vo finančnom sektore jednotlivých členských štátov EÚ vysvetľujú rozdiely v počte poisťovacích spoločností a veľkosti trhu v jednotlivých krajinách. Napríklad Švédsko bolo v prijatom poisťovnom na 9. mieste a v počte spoločností na 4. mieste, na rozdiel od Talianska, ktoré zastávalo v prijatom poisťovnom 4. miesto a v počte spoločností 8. miesto. Aj napriek rozdielom medzi jednotlivými krajinami si európsky poisťovací priemysel naďalej zachovával silné a stabilné postavenie.

Na raste počtu poisťovní sa od roku 1992 významne podieľal tuzemský kapitál. Neskôr na poisťový trh Slovenska prichádzal zahraničný kapitál, a to zakladaním dcérskych spoločností významných európskych poisťovní a kapitálovým vstupom do tuzemských poisťovní. Aj napriek tomu, že sa vytvorili legislatívne podmienky, na slovenskom poisťovnom trhu v roku 2001 nepôsobila žiadna organizačná zložka zahraničnej poisťovne, a ani špecializovaná zaistovňa.

Graf 2
Prehľad počtu poisťovacích spoločností v roku 2001

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

² V tomto čase pôsobilo na poisťovnom trhu Veľkej Británie 815 poisťovní.

3.3. Zamestnanosť v európskych poisťovacích spoločnostiach

Počet zamestnancov v poisťovniach možno označiť ako stabilný. V rokoch 1992 – 2001 sa pohyboval okolo jedného milióna zamestnancov. Nemennosť je daná narastajúcim počtom poistených a rastúcim objemom uzatvorených poisťovních zmlúv. Vzrastajúcu produktivitu dosahovali investovaním finančných prostriedkov do informačných technológií a automatizáciou administratívnych aj obchodných činností. Ustálenie celkovej zamestnanosti v rámci CEA bolo spôsobené vytvorením nových pracovných príležitostí v nečlenských štátoch EÚ, čo vykompenzoval pokles pracovných miest v členských štátoch, s výnimkou Luxemburska, o približne 25 000 osôb. Nárast počtu zamestnancov v Luxembursku možno vysvetliť rozvojom poisťovacích aktivít vďaka ich liberálnejšiemu právnemu systému oproti iným štátom.

V sektore poisťovníctva v rámci celej CEA v roku 2001 pôsobilo 1 040 493 zamestnancov. Najviac zamestnaných bolo v Nemecku (240 200).

Tabuľka 3

Prehľad o počte zamestnancov v spoločnostiach pôsobiach na európskom poisťovnom trhu

Krajina	1992	1995	1999	2000	2001
AT	31 581	30 646	27 642	28 530	29 276
BE	27 920	25 501	25 256	24 898	25 270
CH	49 069	47 273	47 859	49 366	49 000
CY	2 000	2 300	1 444	1 607	1 650
CZ	12 719	13 400	16 408	16 112	15 131
DE	258 600	245 600	239 600	240 200	240 200
DK	13 796	12 432	13 600	13 600	13 600
EE		700	1 687	1 669	1 623
ES	46 834	47 773	47 000	44 640	44 000
FI	12 240	10 800	11 100	11 300	11 700
FR	138 200	135 300	132 350	135 100	136 400
GB	234 200	212 200	229 700	229 800	228 300
GR	10 000	9 600	9 300	9 500	9 300
HU	14 100	17 700	30 330	27 478	29 387
IE	10 118	10 386	11 320	11 320	11 320
IS	600	600	600	600	600
IT	48 253	46 516	42 622	42 264	42 500
LT					
LU	1 050	1 349	1 867	2 268	2 300
LV			1 486	1 587	1 587
MT	719	820	1 232	1 106	1 056
NL	41 184	40 934	47 250	48 468	50 000
NO	11 738	11 639	11 350	9 300	9 300
PL	20 500	26 000	29 516	32 764	32 707
PT	13 875	14 402	14 058	13 604	13 500
SE	21 671	22 067	18 631	19 085	18 000
SI		3 570	4 546	4 799	5 000
SK	3 525	4 670	7 750	7 783	7 783
TR	4 660	6 261	9 973	10 302	10 003
Spolu CEA	1 029 152	1 000 429	1 035 477	1 039 050	1 040 493
Z toho EÚ	909 522	865 496	871 296	874 577	875 666

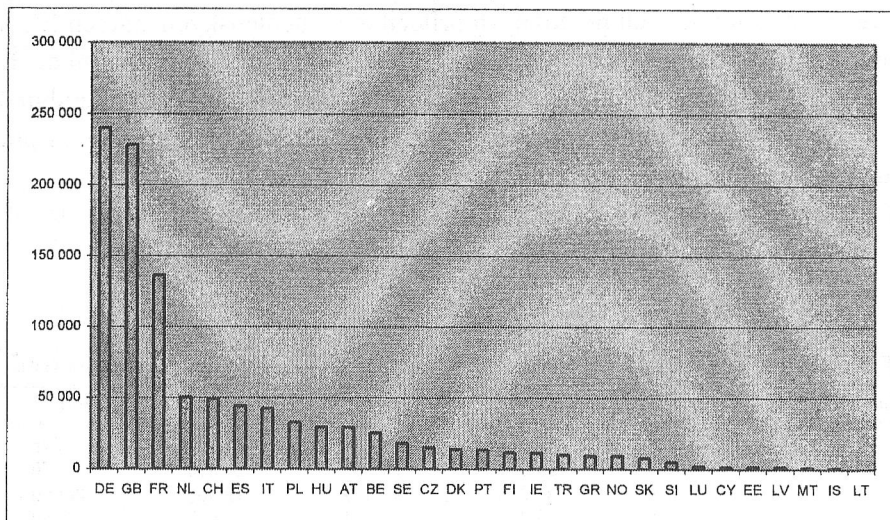
Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovcami spoločnosťami zostavil CEA.

V nečlenských štátoch (hlavne Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Turecko) bol nárast zamestnanosti spôsobený všeobecným rozvojom trhov.

Slovenské poisťovníctvo zamestnávalo 7 764 pracovníkov [17]. Z tohto počtu bolo 2 585 interných zamestnancov poisťovní, ostatní uvedení pracovníci predstavujú externých poisťných poradcov (sprostredkovateľov).

Graf 3

Prehľad počtu zamestnancov v roku 2001

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

3.4. Prijaté poisťné európskych poisťovacích spoločností

Súčasný poisťný trh je charakteristický vysokou konkurenciou a je vystavený silným tlakom globalizácie. Nárast prijatého poisťného bol v roku 2001 v Európe najnižší od roku 1993. Prehľad o vývoji prijatého poisťného v spoločnostiach pôsobiacich na poisťnom trhu poskytuje graf 4. Prvé miesto zaujíma Veľká Británia s výškou prijatého poisťného 272,537 mld eur. Poisťný trh Veľkej Británie i naďalej pokračoval vo svojej expanzii v Európe (podielom 24 % v roku 1992; 28 % v roku 1999; a 32 % v roku 2001). Nemecko si udržalo druhé miesto a Francúzsko tretie. Zaujímavé je, že ich jednotlivé podiely na spoločnom trhu pritom klesali.

Spomalenie tempa rastu spôsobil hlavne pokles prijatého poisťného zo životného poistenia na francúzskom poisťnom trhu, na poisťnom trhu Cypru a vo Fínsku. Pokles na Malte a v Turecku bol spôsobený stagnáciou tak v životnom, ako aj v neživotnom poistení, zatiaľ čo v Nórsku poklesom neživotného poistenia. Výnimku tvorí Rakúsko, kde trh životného poistenia neutrpel výkyvy, a dokonca zaznamenal významný vzostup v neživotnom poistení. Česká republika zaznamenala opačný trend ako rakúsky poisťný trh.

Tabuľka 4

Prijaté poisťné v roku 2001 (v mil. eur)

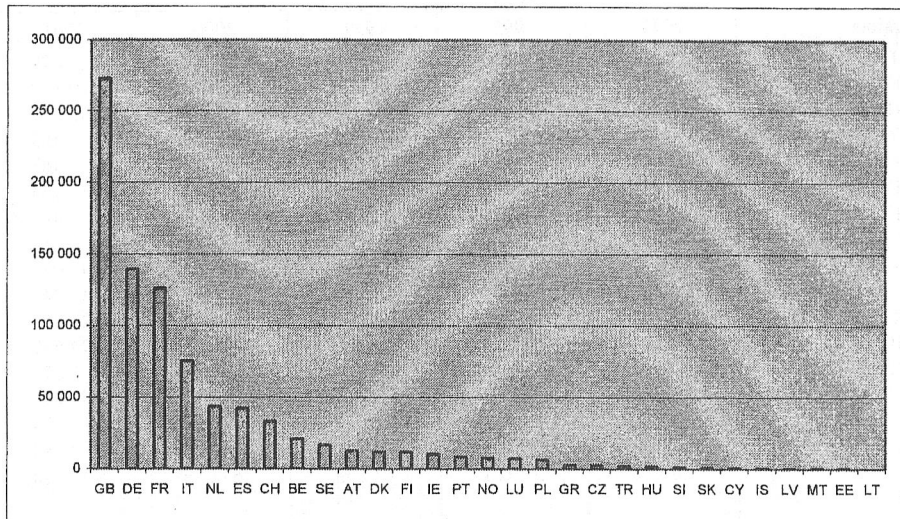
Krajina	1992	1995	1999	2000	2001
AT	7 416	9 803	10 960	11 706	12 479
BE	8 782	11 371	16 936	20 031	20 879
CH	16 726	24 740	30 182	30 979	33 097
CY	167	244	763	569	453
CZ	590	965	1 824	2 013	2 463
DE	86 819	119 895	130 319	134 335	139 334
DK	6 091	7 875	10 313	11 200	11 830
EE	0	36	83	102	114
ES	17 924	22 080	32 327	40 851	42 071
FI	4 987	7 041	10 390	11 748	11 741
FR	71 006	103 082	114 023	131 327	125 862
GB	92 598	91 306	201 163	247 658	272 537
GR	1 050	1 419	2 411	2 573	2 674
HU	586	636	1 124	1 449	1 693
IE	3 217	3 661	8 491	10 394	10 294
IS	169	158	218	248	248
IT	26 211	30 163	61 843	67 659	75 530
LT			118		
LU	855	3 377	5 777	6 862	7 311
LV			178	172	172
MT	55	80	146	175	172
NL	21 406	27 264	35 803	39 546	43 508
NO	4 787	5 149	7 092	7 886	7 548
PL	1 101	1 627	4 849	5 413	6 335
PT	2 468	3 975	6 687	7 065	8 045
SE	8 737	9 115	15 549	17 343	16 657
SI	219	619	808	903	1 028
SK	172	270	551	621	621
TR	781	788	1 653	2 807	1 962
Spolu CEA	384 911	486 738	712 579	813 535	854 659
Z toho EÚ	359 558	451 426	662 990	760 198	798 753
Z toho Ostatné	3 671	5 264	12 097	14 223	15 013

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

Všetky európske krajiny mali v roku 2001 nižší ako priemerný rast prijatého poisťného za roky 1992 – 2001. Aj napriek negatívnemu vývoju Česká republika, Estónsko, Veľká Británia, Taliansko, Holandsko, Portugalsko a Slovinsko dosiahli lepšie výsledky ako zvyšok Európy, nárast ich prijatého poisťného predstavoval viac ako 5 %. V Českej republike, Taliansku, Holandsku a Litve to spôsobil rozvoj životného poistenia, v Estónsku, vo Veľkej Británii a v Slovinsku vzrástlo tak životné, ako aj neživotné poistenie.

V Slovenskej republike sa poisťné pohybovalo vo výške 0,751 mld eur (pozri [17], prepočítané kuzom NBS 42,76 SKK/EUR k 31. 12. 2001). Poisťné v roku 2001 vrátane zákonného poistenia medziročne vzrástlo o 16,85 %. Oproti predchádzajúcim rokom, keď medziročný nárast bol viac ako 20 %, za posledné tri roky sa vývoj stabilizoval, napriek tomu bol aj v roku 2001 vyšší ako miera inflácie.

Graf 4

Prijaté poistné v roku 2001(v mil. eur)

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

3.5. Umiestnenie finančných prostriedkov technických rezerv európskych poisťovacích spoločností

Základnou podmienkou umiestnenia finančných prostriedkov technických rezerv európskych poisťovacích spoločností je bezpečnosť, ktorá nevyplýva len z potrieb a požiadaviek klientov, ale z legislatívnych úprav. Poisťovne investovali hlavne do fondov, ktoré zabezpečili poisteným vyplácanie nielen ich pohľadávok, ktoré mali voči poisťovni, ale napríklad aj pravidelnú rentu. Celkové množstvo investícií nezáviselo len od objemu prijatého poistného, poistných súm, ale aj od trvania poistných zmlúv a od úrovne technických rezerv, požadovaných na každom trhu.

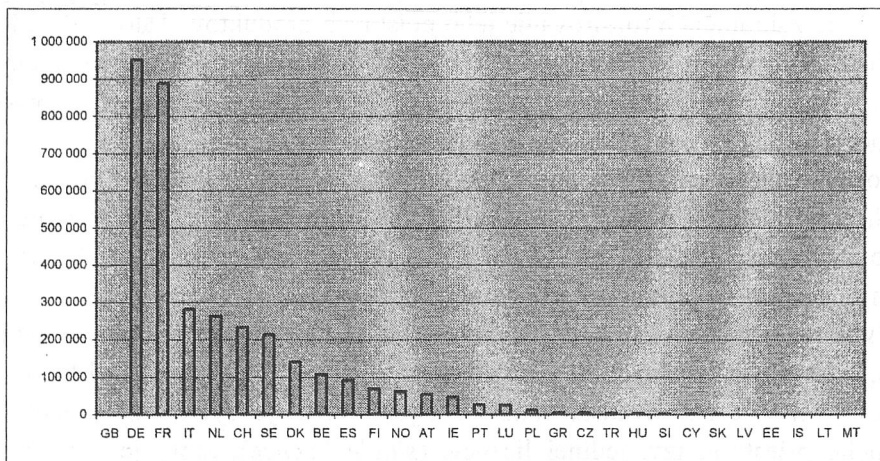
Keď sledujeme rast investovaných prostriedkov v rokoch 1995 – 1999, tak v rokoch 2000 a 2001 zaznamenávame ich pokles až stagnáciu. Táto situácia bola výsledkom kolapsu trhu cenných papierov. Sedem trhov zaznamenalo pokles v celkovom investovaní v roku 2001 (Švajčiarsko, Cyprus, Fínsko, Veľká Británia, Maďarsko, Holandsko, Švédsko) a investície zo životného poistenia klesli. Fínsko a Maďarsko zaznamenali rast neživotného poistenia. Poisťovacie spoločnosti v Rakúsku, Estónsku a Turecku investovali v roku 2001 prostriedky vo väčšej výške, ako bol priemer rokov 1992 – 2001. Podiel troch vedúcich krajín v európskom súhrne bol spolu 68 %, t. j. na 1. mieste bola Veľká Británia o 1 % pred druhým Nemeckom a tretím Francúzskom. Taliansko si zabezpečilo 4. miesto vďaka investíciám zo životného poistenia.

Tabuľka 5
Objem finančných prostriedkov technických rezerv (v mil. eur)

Krajina	1992	1995	1999	2000	2001
AT	21 140	35 964	46 290	48 792	54 447
BE	42 335	54 641	96 273	102 327	107 443
CH	113 196	161 725	235 478	244 275	232 558
CY	349	573	907	1 828	1 519
CZ		2 062	3 611	4 039	4 039
DE	425 988	592 650	816 032	871 166	951 003
DK	60 788	82 010	129 733	137 145	140 483
EE	0	26	76	98	133
ES	24 653	43 720	73 990	80 896	91 955
FI	22 009	34 873	73 073	75 465	68 957
FR	257 849	440 020	786 894	856 474	888 168
GB	547 288	669 631	1 609 565	1 637 352	1 620 690
GR	1 304	2 166	4 578	4 943	5 153
HU	608	926	1 850	2 363	2 710
IE	16 246	21 065	42 210	46 145	46 145
IS					
IT	74 678	97 621	204 877	243 236	281 454
LT			170		
LU		5 903	20 802	23 969	25 558
LV		28	133	143	143
MT					
NL	110 896	161 092	252 442	259 921	261 786
NO	30 391	36 929	57 769	57 800	61 676
PL	361	1 185	6 290	8 472	12 110
PT	4 339	9 011	20 211	22 423	26 237
SE	73 543	97 813	209 085	222 072	212 683
SI		415	1 070	1 307	1 554
SK		646	890	976	976
TR	430	607	2 188	3 161	3 331
Spolu CEA	1 831 390	2 553 298	4 696 488	4 956 788	5 102 910
Z toho EÚ	1 686 055	2 348 178	4 386 055	4 632 326	4 782 161
Z toho ostatné	1 748	6 467	17 185	22 387	26 515

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

Graf 5
Objem finančných prostriedkov technických rezerv (v mil. eur)

Prameň: Na základe údajov poskytnutých poisťovacími spoločnosťami zostavil CEA.

Prehľad o umiestňovaní finančných prostriedkov technických rezerv v spoločnostiach pôsobiacich na poistnom trhu poskytuje graf 5. Najvyššie investície 1 621 mld eur zaznamenala Veľká Británia. Slovenská republika mala investície vo výške 0,928 mld eur (pozri [17], prepočítané kurzom NBS 42,76 SKK/EUR k 31. 12. 2001), čo predstavovalo 90,61 % investícií z celkovej výšky technických rezerv.

Pokiaľ ide o aktíva pokrývajúce technické finančné zabezpečenie, domovský členský štát Európskej únie požaduje od každej poisťovne, aby neinvestovala viac ako:

- 10 % z jeho celkového hrubého technického finančného zabezpečenia do pôdy alebo budov, ktoré by boli v blízkosti, pretože by sa mohli považovať za jednu investíciu;
- 5 % z jeho celkového hrubého technického finančného zabezpečenia do akcií alebo iných obchodovateľných cenných papierov, ktoré sa oficiálne považujú za akcie, obligácie, dlhopisy alebo za iné nástroje kapitálového trhu;
- 5 % z jeho celkového hrubého technického finančného zabezpečenia v nekrytých pôžičkách;
- 3 % z jeho celkového hrubého technického finančného zabezpečenia vo forme hotovosti;
- 10 % z jeho celkového hrubého technického finančného zabezpečenia v akciách iných cenných papierov, ktoré sa nepredávajú na regulovanom trhu [8].

4. Jednotný poisťovací trh Európskej únie

Národné poistné trhy jednotlivých poisťovateľov nie sú obmedzované hranicami jednotlivých štátov. Je to práve naopak – úsilím každého poisťovateľa je prienik do zahraničia a rozširovanie jeho poistných produktov. Táto snaha nie je len čisto obchodným výrazom, ale ide o čo najväčší rozptyl poistno-technických rizík. Niekedy sám charakter poistenia predurčuje túto nadnárodnosť, napríklad spoločnosť Lloyd's a jej poistenie námornej dopravy.

Posledných tridsať rokov minulého storočia sa nadnárodné aktivity európskych poisťovateľov posúvajú na kvalitatívne novú základňu, a to vytvorením jednotného poisťovacieho trhu. V poisťovníctve je tento jednotný poisťovací trh už od 1. júla 1994 realitou pre 18 členských štátov.

Vytvorenie jednotného poisťovacieho trhu sa nerealizovalo naraz, ale dlhodobo, postupným zavádzaním a uplatňovaním jednotlivých direktív EÚ. Tento proces trval viac ako dvadsať rokov. Na jeho konci je vytvorenie jednotného právneho priestoru, tzv. jedinej licencie (*single licence*), ktorý je vymedzený nasledovnými piatimi princípmi.

Prvý princíp (základný) je vlastne hlavným zmyslom celého režimu jedinej licencie. Je to systém jediného povolenia (*single authorization*), nazývaný v žargóne *európsky pasport*. Umožňuje ktorejkoľvek poisťovni založenej a registrovanej v jednom zo štátov EÚ predávať svoje poisťné produkty buď prostredníctvom svojich pobočiek či kancelárií fungujúcich v inom štáte, alebo priamo zo svojho sídla cez hranice, na celom európskom kontinente na základe svojho pôvodného povolenia vo svojom štáte.

Druhý princíp znamená priamy dôsledok prvého, t. j. zrušenie systému dvojitého povolenia (v domovskej a hostiteľskej krajine). Táto dvojité procedúra bola nahradená oznamovacou procedúrou, ktorá je oveľa jednoduchšia ako procedúra kontroly v domovskej krajine.

Tretí princíp znamená jednak vzájomné uznávanie povolení vydaných rôznymi dozornými orgánmi štátov EÚ, jednak uznávanie ich systému dozoru.

Štvrtý princíp znamená takmer úplné zrušenie predchádzajúcej kontroly poisťných podmienok, sadziieb a jej nahradenie kontrolou solventnosti poisťovní, a to aj zo strany akcionárov a manažmentu.

Piaty princíp znamená liberalizáciu pravidiel na investovanie častí rezerv s cieľom splniť ďalšie základné princípy Rímskej zmluvy o voľnom pohybe kapitálu.

Záver

Európsky poisťný trh tvorí 18 národných trhov (15 štátov EÚ, Nórsko, Island a Švajčiarsko). Predstavuje to skutočne integrovaný poisťovací priestor, pretože takmer 5 000 poisťovní môže predávať svoje poisťné produkty na všetkých európskych trhoch len na základe povolenia na podnikanie v poisťovníctve ich domovskej krajiny. Okolo 380 miliónov európskych klientov si teoreticky môže zvoliť ktorýkoľvek produkt ponúkaný poisťovňami rôznych štátov. V súčasnosti podobný systém fungovania poisťovacieho trhu nenájdeme nikde inde vo svete.³

Spríevodným znakom prechodu slovenského hospodárstva na trhový princíp hospodárenia v oblasti poisťovníctva je *rozpad monopolu*. Zmeny v legislatíve reprezentované zákonom č. 24/1991 o poisťovníctve, ako aj posledný zákon o poisťovníctve č. 95/2002, ale i atraktívnosť tohto finančného odvetvia mali za následok dynamický rozvoj v tejto oblasti podnikania v podmienkach SR.

Najdôležitejšie zmeny v zákone o poisťovníctve sa týkajú rozdelenia novovznikajúcich poisťovacích subjektov na životné a neživotné (univerzálne poisťovne už nemôžu vzniknúť), klasifikácie poisťných odvetví podľa EÚ, určenia výšky

³ Napríklad ani v Spojených štátoch amerických. Komerčné poisťovne musia v každom štáte USA, kde chcú predávať svoje poisťné produkty, žiadať o povolenie.

základného imania pre jednotlivé druhy komerčných poisťovní, uzákonenia funkcie aktuára, rozšírenia právomoci dozorného orgánu – Úradu pre finančný trh, ako aj podnikania pobočiek zahraničných komerčných poisťovní a zaistovní v SR.

Významnou úlohou pre slovenské poisťovníctvo je zmena pomeru životného a neživotného poistenia.⁴

Vzhľadom na to, že na Slovensku pôsobiace poisťovne sú vo vlastníctve významných zahraničných subjektov, je reálny predpoklad, že diferencie a disproporcie s najlepšimi európskymi poisťovňami sa budú rapídne znižovať.

Literatúra

- [1] BELÁS, J.: Manažment vkladových produktov. Bratislava: ELITA 1998.
- [2] BELÁS, J. – KLIMIKOVÁ, M.: Platobný styk. Považská Bystrica: Uniprint 2002.
- [3] ČEJKOVÁ, V.: Pojistný trh. Praha: Grada 2002. ISBN 80-247-0137-5.
- [4] ČEJKOVÁ, V. – ŠEDOVÁ, J. – ČAPKOVÁ, D.: Pojišťovnictví. Brno: Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy university 2001.
- [5] DRUGDOVÁ, B.: Life Insurance in Slovakia. In: Future of Banking after the Year 2000 in the World and in the Czech Republic VI – Privatization of the Banking Sector. [Medzinárodná konferencia.] Slezská univerzita, Obchodně podnikatelská fakulta Karviná, 17. – 18. 10. 2001. ISBN 80-7248-129-0.
- [6] KAFKOVÁ, E.: K niektorým otázkam tvorby rezerv v životnom poistení. Acta Oeconomica Cassoviensia, 1999, č. 3, s. 155 – 167.
- [7] KAFKOVÁ, E.: Rozvoj slovenského poisťného trhu v rokoch 1993 – 1999. Pojistný obzor, 77, 2000, č. 9.
- [8] KOMORNÍK, J. – FUTEJ, D. – NOVÁČKOVÁ, D. – BAHLEDA, M.: Základy poisťovníctva Európskej únie. Bratislava: EUROUNION 2001.
- [9] KORAUŠ, A.: Marketing v poisťovníctve. Bratislava: SPRINT vfra 2001. ISBN 80-88848-91-1.
- [10] KORAUŠ, A.: Marketing v bankovníctve a poisťovníctve. Bratislava: SPRINT vfra 2000. ISBN 80-88848-52-0.
- [11] KORAUŠ, A.: Bankopoisťovníctvo vo Francúzsku. Poistné rozhľady, 2003, č. 1.
- [12] KORAUŠ, A.: Príčiny vstupu bánk a poisťovní do bankopoisťovníctva. In: Finance a účetníctví ve vědě, výuce a praxi. [Medzinárodná konferencia.] Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky, 22. – 23. mája 2003. ISBN 80-7318-130-4
- [13] MAJTÁNOVÁ, A.: Systém poisťných vzťahov v národnom hospodárstve. Národohospodársky obzor, 2003, č. 1.
- [14] RUSKO, M.: Štátna pomoc na životné prostredie. In: KONTRIŠOVÁ O. – VÁLKA J. (eds.): Monitorovanie a hodnotenie stavu životného prostredia. [Zborník zo IV. odborného seminára.] Zvolen: Fakulta ekológie a enviromentalistiky Technickej univerzity a ÚEL SAV, 2002, s. 175 – 196.

⁴ Pomer životného a neživotného poistenia k 31. 12. 2001 bol v SR 44 : 56. Slovenská republika sa postupne približuje európskemu priemeru poisťného trhu, ktorý predstavuje 66 % v prospech životného poistenia.

- [15] RUSKO, M.: Ecolabelling as a Part of the Environmentally Oriented Product Policy in the Slovak Republic. In: TŘEBICKÝ, V. – NOVÁK, J. (eds.): Visegrad Agenda 21-Transition from Centrally Planned Economy to Sustainable Society. [Zborník z konferencie.] Praha: 2002, s. 272 – 275, 327. ISBN80-901914-8-7.
- [16] TOKÁROVÁ, M.: Protimonopolná politika. Teoretické aspekty vývoja konkurencie, súťaživosti a protimonopolnej politiky. Bratislava: SPRINT vfra 2002. 125 s. ISBN: 80-89085-14-8.
- [17] Vestník Úradu pre finančný trh, 2003, č. 3. júl 2002.
- [18] VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika. Bratislava: SPRINT vfra 2000. ISBN: 80-888 48-99-7.
- [19] www.cea.assur.org
- [20] www.uft.sk
- [21] www.statistics.sk
- [22] www.slaspo.sk
- [23] www.e-trend.sk

THE COMPARISON OF EUROPEAN AND SLOVAK INSURANCE MARKETS

Anton KORAUŠ

Up to 1989, the post-communistic European countries developed under regimes that were known by their stubborn and systematic degradation and refusal of market economy. Currently they are in the process of their integration into the European Union.

Since 1989, individual post-socialistic countries have gone through differentiated developments. However, it is possible to observe some common elements that have been formulated as integration criteria required by the European Union. The current integration process of the Slovak Republic takes place on several platforms. It is not possible to assess any of them as being more important than others. However, there is no doubt that insurance, being part of the financial sector, represents a significant aspect of integration. Within this context, it may be interesting to compare the European and Slovak insurance markets.

The comparison presented in this contribution is based on the 2001 data issued by the European Insurance Committee. The comparison criteria were chosen as follows:

- proportional share of insurance in GDP,
- review of insurance companies,
- review of numbers of employees,
- the development of Gross Premium Income,
- allocation of technical reserves.

I have compared especially the countries of the European Union as well as other European economically advanced countries and states that are currently in the process of integration. The comparison is supported not only by summarising tables, but also by graphs that clearly review economic positions of individual European countries.

From the aspect of the Slovak insurance market, the results of the comparison are surely interesting. However it is also important to emphasise the criteria that will be required from insurance companies whose objective is to operate within the European Union.

Regarding the fact that the insurance companies operating within the territory of Slovakia are owned by foreign subjects, it is justified to assume that the differences and disproportions in relation to best European insurance companies are going to diminish rapidly.